

A zempléni ruszin községek előjáróinak nevei Mária Terézia korában (1772)

Az úrbérrendezés folyamán a szlovák nyelv alkalmazási köre bővebb volt, mint több más magyarországi nyelv, megegyezett a német és magyar nyelvek jogkörével.¹ Bár az összeírók az ún. kilenc kérdőpontra adott válaszokat tartoztak világosan, érthetően, népnnyelven lejegyezni és visszaolvasni a jobbágyok képviselőinek, a zempléni ruszin községekben e rendelkezést praktikus okok miatt nem tartották be. Sáros, Szepes és Ung vármegyék ruszin községeihez hasonlóan a zempléni ruszinok is szlovák nyelvű urbáriumokat és nyomtatott tabellákat kaptak, az előbbieken a kézzel történt bejegyzések is szlovák nyelvűek. Zemplén vármegyében tehát az Úrbérrendezés 1772–74 között zajlott. Az úrbérrendező biztosok az 1715-ös összeírás során használt esküformula frissen nyomtatott szövegével megeskették a községi előjárókat (a bírót, 2–5 esküdtet), hogy azok mindennemű „haragot, szeretetet” félre téve az igazat vallják, s semmit el nem tagadnak. A kilenc kérdőpontra adott válaszok lejegyzése így a községek előjáróságának bemonddása, bevallása alapján történt. A rendező biztosok az előjáróság tagjai számára a választ tartoztak érthetően, anyanyelvükön visszaolvasni, az előjáróság tagjai pedig aláírásukkal hitelesítették az összeírók által rögzített válaszokat, ill. azok valóságtartalmát. Aki nem tudott írni, neve mellé keresztet rakott. A ránk maradt válaszlapok alapján megállapítható, hányan tudtak egy-egy község előjáróságából, tulajdonképpen a korabeli paraszti elitből írni, vagy legalábbis hányan tudták a nevüket leírni.² A zempléni ruszin községek előjáróinak nevét a rendező biztosok vagy írno-kaik írták a paraszti bevallások alá, a községi előjárók csupán keresztvonással hitelesítették azt. Ennek értékelésénél figyelembe kell azt is venni, hogy a korabeli görögkatolikus (ruszin) parochiális kisiskolákban nem a latin ábécét, hanem a cirill azbukát tanították, az összeírók pedig minden bizonnyal latin betűs aláírást kértek a vallomástevőktől. Zemplén vármegyében tehát ezért sem tükrözheti pontosan a ruszin lakosság írni-olvasni tudását az a tény, hogy aláírták-e vallomásaikat a megkérdezettek, vagy csak kezük keresztvonásával hitelesítették. Tény az is, hogy a görögkatolikus népiskolák száma rendkívül alacsony volt.³ A községi előjárók neveit 92 zempléni ruszin falu paraszti beval-

¹Vö. UDVARI I., Adatok Hegyalja és a zempléni szlovák, valamint ruszin falvak kapcsolatainak történetéhez. Bencsik J.–Viga Gy. (szerk.) A hegyaljai mezővárosok történeti néprajza. I. Miskolc, 1988. 48–60; UDVARI I., Mária Terézia korabeli Szepes és Zemplén vármegyei szlovák nyelvű bevallások lexikai hungarizmusai. Gadányi K. (szerk.) Nemzetközi Szlavisztikai napok II. Szombathely, 1988. 429–411.

²Vö. BENDA KÁLMÁN, A felvilágosodás és a paraszti műveltség a XVIII. századi Magyarországon: Valóság 1976. 4. sz. 54–61.

³UDVARI I. (szerk.), A munkácsi görögkatolikus püspökség lelkészsegeinek 1806. évi összeírása. Vasvári Pál Társaság Füzetek 3. sz. Nyíregyháza, 1990. 81., 141–5.

lásából gyűjtöttem ki. A korabeli források szerint, nevezetesen az 1773-as *Lexicon locorum* szerint a Zemplén vármegyei ruszin községek száma 149. Az általam kiválasztott 91 település többségében ma is ruszin (ukrán) nyelvjárást beszélnek. A községi előljárók, a paraszti elit nevei, névviselete befolyásolhatták a későbbi korok névválasztását, névdivatját. A vizsgált keresztnévek forrásainkban vagy kanonizált, hivatalos latin alakban vagy népi, ruszin formában szerepelnek.

Nevek száma: 29. Névváltozatok száma: 71. Egy névre eső névváltozatok átlaga: 2,44. Névelőfordulások összessége: 350.

A bi- vagy multilingvis összeírók a bevallástevők családneveit alapján véve magyar helyesírással jegyezték le, melyben cseh sajátosságok is megjelennek, magyar helyesírással kerültek lejegyzésre a ruszin népi keresztnévek is.

Magyar helyesírási sajátosságok:

č = cs: *Taptics Vovcsok* (Alsócsebineye), *Kecs* (Brezovec), *Csik*, *Matiscsak* (Detrik) stb.

č = ts: *Popovits* (Ladomér), *Kosztritsakuv* (Novoszedlicka), *Jurtsakuw* (Sztarina és Dara) stb.

c = tz: *Hritz* (Mezőlaborc), *Jatzko* (Ruszka) stb.

s = sz: *Szuchy* (Kaleno), *Migleszowszky* (Isztancs), *Priszlupszky* (Oroszhrabóc) stb.

š = s: *Steffan* (Cabóc), *Rosko* (Csertész), *Petruska* (Felsőcsebineye) stb.

ž = zs: *Jizs* (Csukalóc), *Zsupan* (Pcsolina)

l' = ly: *Vaszily* (általánosan), *Szteblya* (Nyagó) stb.

ň = ny: *Bereznyanin* (Oroszbisztra), *Ivanyikov* (Oroszpatak), *Spirnyak* (Pritulyan)

d' = gy: *Medvigy* (Orosztokaj)

t' = ty: *Matyi* (Izbugyabresztó)

Cseh helyesírási sajátosságok:

ch = ch: *Szuchy* (Kaleno), *Kanyuch* (Oroszvolya) stb.

j = g: *Andreg* (Mezőlaborc) stb.

č = č: *Lukač* (Oroszkázmér), *Hrusč* (Mikova) stb.

s = s: *Vasilycsov* (Parihuzóc), *Zawacansky* (Brusznica) stb.

Magyar és cseh helyesírási sajátosság is lehet:

c = cz: *Miczovesin* (Izbugyarokító), *Zavaczky* (Mikova), *Jaczko* (Izbugyabresztó) stb.

š = ss: *Choross* (Alsócsebineye), *Gosso* (Izbugyabresztó).

A zempléni ruszin falvak előjáróinak nevei

Alsócsébinye
Ujki Vaszily
Choross Ivan
Taptics Vaszily
Vovcsok Vaszily

Brezovec
Petrus Szlivka
Michael Kecs

Brusznyica
Petrus Potoma
Ferco Zawacansky

Czabóc
Szinyai Mihály
Szabolyak Steffan
Zelnik János
Borosnyak Kondrat

Csabalóc
Jalcs Alexa
Rohaly Vaszily
Ambruch Jaczko
Gribb Mikula

Csertész
Karnovszky Joan
Cservenyak Andrej
Zovan Gregor
Rosko Ignat

Csukalóc
Joannes Varga
Basilus Tancsin
Andreas Rác
Michael Jizs

Detrik
Badanko Petro
Csik Ivan
Grin Vasko
Matiscsak Ivan
Rohal Michal

Felsőcsébinye
Gutics Ivan
Panykuv Petro

Sztarancs Matyi
Petruska Ivan

Homonnaolyka
Katancsin Vaszily
Letzina Fedor
Moroz Onder
Gajda Lukacs

Homonnarokító
Joannes Vallyko
Ignatius Rudics
Ladislaus Zub
Franciscus Kohut

Homonnazbojna
Ladislaus Kirjics
Franciscus Kunniczy
Georgius Ferko

Hrabovarosztoka
Georgius Lesko
Daniel Kuhta
Michael Kuhta
Demetrius Lesko

Inóc
Georgius Lehman
Stanislaus Mincsak
Basilus Mincsak
Franciscus Kösztzin

Isztancs
Franciscus Molnár
Michael Csorba
Georgius Lengyel
Joannes Migleszowszky

Izbugyabella
Zelinka Cosma
Halykov Elias
Telepcsak Fedor
Goncza Ivan

Izbugyabresztó
Jaczko Simko
Mlego Petro
Gosso Matyi

Izbugyarokító
Reviczky Mihaly
Kurtak Ivan
Miczovesin Procop

Izbugyazbojna
Piroch Gergely
Szimkov Vaszily
Zub Ivan

Jakusóc
Fedor Popownyak
Hricz Popownyak

Jalova
Lucas Eliasov
Elias Illyko
Joannes Eliasov
Mathias Petrov

Kaleno
Kulyik Gregor
Vachaly Ivan
Balyej György
Szuchy Mihaly

Klsbreznice
Vaszil Jevcsak
Janko Szabo
Petro Mojszej

Klsruszka
Stephanus Orosz
Georgius Juhasz
Stephanus Popreni
Stephanus Macska

Klenova
Joannes Koban
Demetrius Fesko
Joannes Poderics
Gregorius Fedorov

Kolbásza
Stephanus Pochdruha
Franciscus Halkovics
Stanislaus Ivanec
Joannes Ivanega

Kolonica
Gregorius Szura
Joannes Varkolyak
Sebastianus Kuzma
Joannes Pandics
Gregorius Csuka

Krasznibrod
Sztarosza Ivan
Verci Vaszily
Rabi Ivan
Hachalyega Gregor

Laborcvolya
Donics Ferencz
Klebák Janko
Homa Fedor

Ladomér
Alexius Holovka
Lucas Mincsak
Franciscus Balyu
Alexius Hanyu
Stephanus Popovits

Makóc
Michael Lukacsuv
Simon Hudak
Basilus Komisak

Mezőlaborc
Hopta Andreg
Sztupak Hritz
Petrovaj Ivan
Sztupak Danko

Mihajlo
Basilus Ignatku
Gregorius Babits
Daniel Fut

Mikova
Joannes Zavaczky
Michael Marhulya
Andreas Dubasz
Joannes Hrusč

Nagyruszká
Joannes Pirnyak
Georgius Uhrin

Andreas Kiszelicza
Joannes Szabo

Nechvalpolyanka
Franciscus Petraska
Joannes Tibaj
Stephanus Benyo
Ladislaus Bonn
Franciscus Szuhi

Novoszedlicza
Michal Rapitsov
Andreas Liszanic
Andreas Kosztritsakuv
Joannes Kosztritsakuv

Nyagó
Kanisak Jaczko
Padlicsov Ivan
Szteblya Michal
Gula Andrej

Olykakriva
Basilius Bohomut
Andreas Mechkanics
Szurnyak Mateg
Cservenyak Fedor

Oroszbisztra I.
Ladislaus Makuh
Michael Bereznyanin
Joannes Bereznyanin
Ladislaus Pirohanics

Oroszbisztra II.
Fedor Ruszcsak
Andreas Ruszcsak

Oroszhrabóc
Petrus Korolyuv
Andreas Priszlupszki
Daniel Sztasu
Joannes Motris

Oroszkrajna
Kirik Hricz
Gmitruv Janko
Bely Andri

Oroszkázmér
Jaczko Maslanka

Dankov Lukač
Ferenczov Olexa
Valykovszky Mihaly
Valykovszky Andry

Oroszkruccsó
Piovarnik Ivan
Petrlak Ivan
Ilkow Andry
Petrlák Andry

Oroszpatak
Michael Ivanyikov
Joannes Rilyak
Gregorius Tomasov
Petrus Ivanyikov

Oroszpetróc
Rusznjak Jaczko
Gombits Onda
Gombits Vallyo

Orosztokaj
Lukacs Hudakov
Matej Pacsolko
Jaczko Medvigy

Oroszvolova
Demetrius Sipta
Michael Kozar
Ladislaus Pitranik
Franciscus Fenko

Oroszvolya
Csascs Hreha
Secunda Jaczko
Kanyuch Ivan
Babics Mihaly

Osztroznica
Ladislaus Magyaru
Joannes Czoronic
Joannes Haugasu
Joannes Bubalyku

Palota
Petrus Kucharuw
Huska Hritz
Guzj Olexa
Cserevka Ivan

Parlhuzóc

Basilius Czinkats
Lucas Kekő
Alexius Hvozda
Joannes Vasilycsov

Pcsollna

Michael Zsupan
Joannes Fatics
Georgius Kusnyir
Stephanus Lukenyko
Alexius Hakos

Pichnye

Andreas Barna
Georgius Barna
Georgius Vojtko
Stephanus Popadics
Georgius Herka
Andreas Kuzma

Polena I.

Andreas Barcsisin
Ladislaus Polyak
Ladislaus Barcsisin
Gregorius Janczura

Polena II.

Joannes Zubacs
Franciscus Huzi
Joannes Moscsak
Basilius Szlivka

Potocska

Simko Csakunuw
Michael Jaczkow
Michael Moisin

Porubka

Gregor Kowaly
Waszil Motičkow
Michal Ficzw
Waszil Kowaly

Prauróc

Kapraly Petro
Popovics Milyo
Rada Fedor
Popovics Lukacs

Priszlop

Georgius Szedur
Alexius Kozma
Franciscus Kozma
Joannes Kurena

Pritulyan

Maczkow Iwan
Rusznayak Matyi
Szpirnyak Mihaly

Proszács

Gazdik Wasily
Zsatkov Mihaly
Onderisin Ivan
Lukacsov Mihály
Szmoligov Ivan

Pucák

Timko Gubik
Macsosko Ilyko
Gardos Kuzma

Rafajóc

Danečko Ivan
Jamuw Stefan

Remenye

Jañoscsin Janko
Petrov Ivan
Szabol Ivan
Manyos Ivan
Ducz Michal

Rohoznylk

Lukacsow Szimko
Demko Palyow

Rokltóc

Csicsvai Stephan
Katrincsak Joan
Csopov Gregor

Runyina

Franciscus Popovics
Franciscus Csuha
Alexius Harajdics
Joannes Harajdics

Ruszka

Georgius Volovszki

Constantinus Czilipo
Franciscus Jatzko
Franciscus Hudits
Alexius Futro

Stefanóc

Csizmar Janko
Jaki Fedor
Szabo Vaszil
Hoblyak Mihaly

Sterkóc

Szteranka Andrej
Jedenak Gabor
Stephanko Gregor

Szmoynyik

Simon Buttala
Joannes Tokar
Joannes Sivaku
Andreas Huszár

Sztarina és Dara

Elias Dudej
Joannes Patsili
Franciscus Jurtsakuw
Elias Menkanin
Ignatius Pajdics

Sztakcsin

Hricz Csupin
Fedor Kapraly
Jurko Sitar
Koszt Ohar
Stefan Simko

Sztakcslnrosztoka

Alexius Szvoren
Paulus Milyov
Georgius Rutkav
Stephanus Szentivan

Sztaskóc

Franciscus Slizow
Lucas Malyinyak
Ladislaus Greskow

Szukó

Csopan Ivan
Onufer Simon

Popek Fedor
Popek Olexa

Topolya

Gregorius Demjanov
Joannes Kicsuv
Petrus Lovicsov
Valentinus Mucsiczuv

Ublya

Paulus Csap
Joannes Bereznencse
Mathias Hajduk
Lucas Csicskov

Ulles

Georgius Fedics
Valentinus Gajdoscsak
Valentinus Gajdoscsak
sen.

Stephanus Kassaicsik

Ulleskriva

Ladislaus Czaczko
Lukacs Hopanics
Simon Osztrusznyickij
Petrus Varga
Andreas Csokina

Valentóc
Gabalya Andreg
Maszley Ivan

Vidrány

Gulya Ivan
Popov Cosma
Kohut Stephan
Kuchtyuk Petro

Villag

Karasz Pavol
Tancsulyak Petro
Maturkanics Petro
Figulya Vaszily
Kunczak Petro

Virava

Riby Laszlo
Ivanczov Ignat
Dzaczov Lukacs
Sziranics Danko

Vladicsa

Timko Bajczura
Joannes Galajda
Michael Ivanov
Michael Tirasz

Vojtóc

Olexa Malyinak
Andry Peczuh
Ivan Halaj

Volca

Lupkovszky Mihaly
Vanykov Fedor
Popovics Gregor
Rohaly Ivan

Zboj

Andreas Ferkanics
Joannes Pleskov
Ignatius Ferkanics
Georgius Hudov
Ignatius Csopak

Zubna

Joannes Mikulov
Andreas Halcsak
Andreas Balyintov
Alexius Rokitovszky
Stephanus Petrusov

**A községi bevallások aláírásaiban szereplő keresztnemek, illetve
névváltozatok előfordulásai**

Alexius	15	Vaszily (Waszily,	Daniel	3
Alexius	9	Vaszil)	Danko	2
Alexa	1	Laszlo	Demetrius	4
Olexa	4	Ladislaus	Demetrius	3
Ilyko	1	Condradus	Demko	1
Andreas	28	Kondrat	Ellas 4	
Andreas	16	Constantinus	Elias	4
Andrej	5	Constantinus	Franciscus	30
Onder	1	Koszt	Franciscus	17
Onda	1	Cosma	Ferco	1
Andry (Andri)	5	Cosma	Fedor	11
Basilius	32	Kuzma	Ferencz	1
Basilius	6	Daniel	Gabriel	1

<i>Gabor</i>	1	<i>Janko</i>	5	<i>Procopius</i>	1
<i>Georgius</i>	15	<i>Lucas</i>	11	<i>Procop</i>	1
<i>Georgius</i>	13	<i>Lucas</i>	5	<i>Sebastianus</i>	1
<i>György</i>	1	<i>Lukacs (Lukač)</i>	6	<i>Sebastianus</i>	1
<i>Jurko</i>	1	<i>Mathias</i>	8	<i>Simeon</i>	7
<i>Gregorius</i>	23	<i>Mathias</i>	2	<i>Simko</i>	2
<i>Gregorius</i>	9	<i>Matyi</i>	3	<i>Simon</i>	4
<i>Gregor</i>	7	<i>Matej (Mateg)</i>	3	<i>Szimko</i>	1
<i>Gergely</i>	1	<i>Michael</i>	30	<i>Stanislaus</i>	2
<i>Hricz (Hritz)</i>	5	<i>Michael</i>	14	<i>Stanislaus</i>	2
<i>Hreha</i>	1	<i>Michal</i>	5	<i>Stephanus</i>	17
<i>Ignatius</i>	6	<i>Mihaly (Mihály)</i>	10	<i>Stephanus</i>	12
<i>Ignatius</i>	4	<i>Milyo</i>	1	<i>Steffan (Stephan,</i>	
<i>Ignat</i>	2	<i>Nicolaus</i>	1	<i>Stefan)</i>	5
<i>Jacobus–Hyacinthus</i>	6	<i>Mikula</i>	1	<i>Timofej</i>	2
<i>Jaczko</i>	6	<i>Paulus</i>	3	<i>Timko</i>	2
<i>Joannes</i>	71	<i>Paulus</i>	2	<i>Valentinus</i>	5
<i>Joannes</i>	33	<i>Pavol</i>	1	<i>Valentinus</i>	3
<i>Ivan</i>	29	<i>Petrus</i>	16	<i>Vallyko</i>	1
<i>János</i>	1	<i>Petrus</i>	7	<i>Vallyo</i>	1
<i>Joan</i>	2	<i>Petro</i>	9		
<i>Vasko</i>	1				

A névelőfordulások száma és százalékos részesedése

<i>Joannes</i>	71	20,29%	<i>Demetrius</i>	4	1,14%
<i>Basilius</i>	32	9,14%	<i>Elias</i>	4	1,14%
<i>Franciscus</i>	30	8,57%	<i>Cosma</i>	3	0,86%
<i>Michael</i>	30	8,57%	<i>Paulus</i>	3	0,86%
<i>Andreas</i>	28	8,00%	<i>Constantinus</i>	2	0,57%
<i>Gregorius</i>	23	6,57%	<i>Stanislaus</i>	2	0,57%
<i>Stephanus</i>	17	4,86%	<i>Timofej</i>	2	0,57%
<i>Petrus</i>	16	4,57%	<i>Condradus</i>	1	0,29%
<i>Alexius</i>	15	4,29%	<i>Gabriel</i>	1	0,29%
<i>Georgius</i>	15	4,29%	<i>Nicolaus</i>	1	0,29%
<i>Lucas</i>	11	3,14%	<i>Procopius</i>	1	0,29%
<i>Mathias</i>	8	2,29%	<i>Sebastianus</i>	1	0,29%
<i>Simeon</i>	7	2,00%	Összesen:	350	100%
<i>Ignatius</i>	6	1,71%			
<i>Jacobus</i>	6	1,71%			
<i>Daniel</i>	5	1,43%			
<i>Valentinus</i>	5	1,43%			

KOI ISTVÁN